

plan: natuurwaardenonderzoek vogels en amfibieën voor:
Kasteel Schaesberg

opdrachtgever: Stichting Landgoed Slot Schaesberg

datum: 30 juli 2015

projectnummer: LA-148.910

bureau **VERBEEK**
landschapsarchitectuur / ecologie / stedelijk ontwerp

Kasteel Schaesberg

Natuurwaardenonderzoek vogels en amfibieën

projectnummer: LA-148.910

bureau **VERBEEK**
landschapsarchitectuur / ecologie / stedelijk ontwerp
lid van Netwerk Groene Bureaus

ir. M.A. Blaas
landschapsarchitect bnt
adviseur ecologie

drs. G.M.T. Peeters
bioloog

gulpen, 30 juli 2015

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
1 Gebiedsbeschrijving	5
2 Methode	6
3 Resultaten	7
4 Conclusies	9
Literatuurlijst	10
Bijlage 1: Verspreidingskaartjes	11

Inleiding

In het kader van de planuitwerking voor de herontwikkeling van de omgeving van de ruïne van Kasteel Schaesberg heeft bureau VERBEEK in 2009 een flora- en fauna-inventarisatie uitgevoerd in het plangebied voor *Landgoed Kasteel Schaesberg*. Momenteel zijn de werkzaamheden voor deze herontwikkeling in volle gang. Om een actueel beeld te krijgen van de situatie betreffende broedvogels en amfibieën in het plangebied heeft Bureau Verbeek van Stichting Landgoed Slot Schaesberg opdracht gekregen om het onderzoek aan de soortgroepen vogels en amfibieën te actualiseren. In vergelijking met 2009 heeft de begrenzing van het onderzoeksgebied een lichte wijziging ondergaan. Voor het overige diende de onderzoeksopzet zoveel mogelijk vergelijkbaar te zijn met de in 2009 gevolgde methodiek. Deze notitie beschrijft kort dit onderzoek en de resultaten daarvan.

Figuur 1: Ligging onderzoeksgebied.

1 Gebiedsbeschrijving

De begrenzing van het onderzoeksgebied is weergegeven in figuur 1. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van circa 20 ha. In vergelijking met het onderzoek in 2009 is de begrenzing van het onderzoeksgebied licht gewijzigd, de totale oppervlakte is echter vergelijkbaar gebleven. Na 2009 is in het gebied een drietal poelen gegraven (een langs de Hompertsweg, twee in het Haesdal), is de kasteelruïne en de achterliggende eilanden opgeschoond waarbij ruigte en struweel is verwijderd en is de Euregioweg in gebruik genomen. Verder is het onderzoeksgebied na 2009 niet wezenlijk veranderd.

Figuur 2: Begrenzing van het onderzoeksgebied. De begrenzing van het onderzoeksgebied is op deze luchtfoto weergegeven met een rode lijn.

2 Methode

Broedvogels

In de periode april-juni 2015 is het onderzoeksgebied op broedvogels onderzocht. Er is een broedvogelkartering uitgevoerd volgens een door SOVON opgestelde methodiek (uitgebreide territoriumkartering) die uitgaat van vijf ochtendbezoeken in de periode maart-juni en een aanvullend avond- of nachtbezoek. Bezoekdata waren 15 april, 29 april, 12 mei, 4 juni en 24 juni. Elk ochtendbezoek vond plaats tussen ongeveer een half uur vóór zonsopgang en twee uur erna en had een gemiddelde duur van 1u55min. Voorafgaande aan het ochtendbezoek op 12 mei is een nachtelijke ronde gemaakt. Er is een lijst opgesteld van alle in het onderzoeksgebied waargenomen broedvogelsoorten. Voor alle broedvogelsoorten is het aantal territoria bepaald volgens criteria zoals vermeld in Van Dijk & Boele (2011) en op kaart ingetekend.

Amfibieën

Het onderzoek aan amfibieën heeft zicht geconcentreerd op aanwezige oppervlakte wateren die tijdens twee veldbezoeken op zicht en aanvullend met een schepnet zijn bemonsterd. Bezoekdata waren 15 april en 12 mei 2015. Tijdens andere veldbezoeken zijn aanvullende gegevens verzameld. Alle waargenomen soorten zijn geregistreerd. Vindplaatsen van (strenger) beschermd amfibieënsoorten zijn op kaart ingetekend.

3 Resultaten

Broedvogels

In het onderzoeksgebied zijn in 2015 26 soorten vogels als zekere of waarschijnlijke broedvogel aangetroffen. Een overzicht van de in het onderzoeksgebied aangetroffen broedvogelsoorten en de gevonden aantallen is weergegeven in tabel 1. Territoriumkaartjes van alle aangetroffen broedvogelsoorten zijn opgenomen in de bijlage. Alle soorten zijn wettelijk beschermd krachtens de Flora- en faunawet (categorie 3: streng beschermde soorten). Van één soort zijn de nesten jaarrond beschermd, namelijk van de Grote gele kwikstaart.

De meeste van de in het onderzoeksgebied aangetroffen broedvogels zijn in Nederland en Limburg vrij algemene tot erg algemene broedvogels van bossen, parken en tuinen. Goed vertegenwoordigd zijn soorten met een voorkeur voor struiken, struweel en jong bos (zogenaamde Grasmus-groep en Winterkoning-groep). Het vrijwel ontbreken van opgaand bos of ouder geboomte in het onderzoeksgebied wordt weerspiegeld in de beperkte aanwezigheid van ‘echte’ bosvogels zoals spechten en andere hollenbroeders; slechts enkele minder veeleisende soorten zijn in uiterst klein aantal in het gebied aangetroffen. Langs de gracht en visvijver rond de kasteelruïne zijn enkele algemene watervogelsoorten aangetroffen, maar ook hiervoor geldt dat meer kritische soorten ontbreken. Gezien het ontbreken van stromend water is het opmerkelijk dat hier een territorium van de Grote gele kwikstaart is aangetroffen; deze soort werd tijdens elke onderzoeksronde waargenomen en de waarnemingen wijzen erop dat de nestlocatie in de hoofdburcht van de kasteelruïne moet worden gezocht.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal territoria
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	1
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	9
Grote canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	5
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	1
Holenduif	<i>Columba oenas</i>	1
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	4
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	2
Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	2
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	1
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	3
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	3
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	2
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	1
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	1
Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	1
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	1
Koolmees	<i>Parus major</i>	4
Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	9
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	1
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	4
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	10
Tuinfluiters	<i>Sylvia borin</i>	5
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	6
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	8
Merel	<i>Turdus merula</i>	7
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	3

Tabel 1: Broedvogels in het onderzoeksgebied en het aantal aangetroffen territoria.

In vergelijking met 2009 is het aantal aangetroffen broedvogelsoorten licht afgenomen, namelijk van 30 naar 26. Omdat het onderzoeksgebied in 2015 niet gelijk is aan het in 2009 onderzochte gebied, kan aan de gevonden verschillen in aantal aangetroffen broedvogelsoorten en aantal aangetroffen territoria tussen beide onderzoeksjaren niet te veel gewicht worden toegekend. Vogels met een voorkeur voor struweel en zeer jong bos (de zogenaamde Grasmus-groep) zijn sinds 2009 echter duidelijk achteruitgegaan: Heggenmus, Fitis en Tuinfluiter zijn duidelijk in aantal achteruitgegaan, terwijl Bosrietzanger, Spotvogel en Braamsluiper in 2015 zelfs in het geheel niet meer zijn aangetroffen. Slechts de Grasmus is sinds 2009 in aantal toegenomen. Deze achteruitgang van vertegenwoordigers van de Grasmus-groep kan direct worden gerelateerd aan enerzijds het opgroeien van de jonge bosaanplant in het gebied en anderzijds het verdwijnen van struweel en jonge opslag op de kasteelruïne en op de twee overige eilandjes in de visvijver

Conclusie: De broedvogelbevolking van het onderzoeksgebied bestaat merendeels uit algemene soorten van bossen, tuinen en parken. Onder de aangetroffen broedvogelsoorten zit één soort met jaarrond beschermde nestplaatsen, te weten de Grote gele kwikstaart. In vergelijking met 2009 is het aantal aangetroffen broedvogelsoorten licht afgenomen, en zijn broedvogels met een voorkeur voor struweel en zeer jong bos achteruit gegaan.

Amfibieën

In het onderzoeksgebied is in 2015 de aanwezigheid van vijf soorten amfibieën vastgesteld (zie tabel 2). Het betreft alle soorten die in Limburg en Nederland meer of minder algemeen voorkomen. De Alpenwatersalamander is strenger beschermd krachtens de Flora- en faunawet (categorie 2: beschermde soort). De resterende soorten vallen onder het lichtste beschermingsregime van de Flora- en faunawet (categorie 1: algemene soorten). Een verspreidingskaartje van de Alpenwatersalamander is opgenomen in de bijlage.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Status
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	v
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	v
Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>	v
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>	v
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	v

Tabel 2: Amfibieën in het onderzoeksgebied en hun status. Status: v = voortplanting waarschijnlijk.

Amfibieën zijn voor hun voortplanting aan water gebonden. In het onderzoeksgebied is op vier locaties oppervlaktewater voorhanden. In de visvijver zijn larven van Gewone pad (massaal) en Bruine kikker (niet algemeen) aangetroffen en hier is ook de Bastaardkikker in klein aantal gezien en gehoord. De beide salamandersoorten zijn alleen in uiterst klein aantal in het weinige resterende water in de meest oostelijke buffer en in het diepere water bij een duiker aangetroffen. Voortplanting van beide soorten is hier waarschijnlijk maar is tijdens het veldonderzoek niet vastgesteld. De Bruine kikker waargenomen in de oostelijke van de twee poelen tussen de waterbuffers en de Kasteelweg. De aanwezigheid van een honderdtal kikkervisjes geeft aan dat de soort zich hier in klein aantal voortplant. In de poel langs de Hompertsweg tenslotte zijn geen amfibieën waargenomen.

In vergelijking met 2009 zijn er slechts beperkte veranderingen opgetreden in de amfibieënfauna van de gebied. Tijdens beide onderzoeksjaren zijn dezelfde soorten op identieke locaties waargenomen. De na 2009 aangelegde poelen (poel langs Hompertsweg, twee poelen tussen waterbuffers en Kasteelweg) hebben nog maar beperkte waarde voor amfibieën. Slechts één van deze poelen is door Bruine kikkers als voortplantingswater in gebruik genomen.

Conclusie: In het onderzoeksgebied komen vijf algemene amfibieënsoorten voor. In vergelijking met 2009 is één van de nieuw gegraven poelen gekoloniseerd door de Bruine kikker. Verder is de amfibieënfaua in het onderzoeksgebied niet gewijzigd.

4 Conclusies

1. De broedvogelbevolking van het onderzoeksgebied bestaat merendeels uit algemene soorten van bossen, tuinen en parken. Onder de aangetroffen broedvogelsoorten zit één soort met jaarrond beschermde nestplaatsen, te weten de Grote gele kwikstaart die ergens op de hoofdburcht een nestlocatie heeft.
2. In vergelijking met 2009 is het aantal aangetroffen broedvogelsoorten licht afgenomen, en zijn broedvogels met een voorkeur voor struweel en zeer jong bos achteruit gegaan.
3. In het onderzoeksgebied komen vijf algemene amfibieënsoorten voor. Eén soort is wettelijk strenger beschermd, namelijk de Alpenwatersalamander.
4. In vergelijking met 2009 is één van de nieuw gegraven poelen gekoloniseerd door de Bruine kikker. Verder is de amfibieënfaua in het onderzoeksgebied niet gewijzigd.

Literatuurlijst

Blaas, M.A. & G.M.T. Peeters, veldonderzoek 2009, rapportage 2010. Natuurwaardenonderzoek kasteel Schaesberg. Heukelom Verbeek landschapsarchitectuur, Gulpen.

Van Dijk, A.J. & A. Boele, 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1: Verspreidingskaartjes

Broedvogels

Kaart 1	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Kaart 2	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Kaart 3	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>
Kaart 4	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>
Kaart 5	Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Kaart 6	Grote canadese gans	<i>Branta canadensis</i>
Kaart 7	Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Kaart 8	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>
Kaart 9	Holenduif	<i>Columba oenas</i>
Kaart 10	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>
Kaart 11	Koolmees	<i>Parus major</i>
Kaart 12	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>
Kaart 13	Merel	<i>Turdus merula</i>
Kaart 14	Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>
Kaart 15	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>
Kaart 16	Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>
Kaart 17	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>
Kaart 18	Tuinfluit	<i>Sylvia borin</i>
Kaart 19	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>
Kaart 20	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>
Kaart 21	Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>
Kaart 22	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>
Kaart 23	Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>
Kaart 24	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>
Kaart 25	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Kaart 26	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>

Amfibieën

Kaart 27	Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>
----------	----------------------	-----------------------------

